

ΚΑΤΩ ΛΕΧΩΝΙΑ

«Λεχώνια μου πανέμορφα, χωριό μου αγαπημένο,
ή φύση μ' αγαθά πολλά σ' έχει προικισμένο.»

Πολλές είναι πράγματι οι όμορφες που έχουν τα Λεχώνια και μ' αγαθά πολλά ή φύσις τὰ ἔχει προικισμένα.

Δέκα χιλιόμετρα Ν.Α. τοῦ Βόλου ἐκτείνεται ἡ πιό εὐμορφη κοιλάδα τοῦ Πηλίου πού βρίσκονται κτισμένες οἱ δύο κοινότητες τῶν Ἄνω καί Κάτω Λεχωνίων, σέ ἀπόσταση ἑνός χιλιομέτρου ἢ μία ἀπό τήν ἄλλη. Ἐνας καταπράσινος κάμπος ἀπλώνεται ἀπό τοὺς πρόποδες τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ ξακουσμένου βουνοῦ τῶν Κενταύρων καί φθάνει ὡς τίς ὁμορφες ἀκρογιαλιές τοῦ Παγασιτικοῦ πού ἀπέχουν ἀπό τὰ δύο χωριά ἀπό 500 - 2000 μέτρα. Ἀσημόφυλλες ἐλιές μέ τόν εὐλογημένο τους καρπό, λογιῆς λογιῆς ὀπωροφόρα δέντρα, φορτωμένα μέ γλυκόχυμα, λαχταριστά φρούτα σκεπάζουν ὅλη τήν ἔκτασιν καί τῆς δίδουν ὄψιν παραδεισένια. Ὁμορφα κάτασπρα σπίτια ξεπροβάλλουν ἐδῶ κι ἐκεῖ μέσα ἀπό τίς πυκνές φυλλωσιές τῶν δέντρων μέσα ἀπό πορτοκαλιές καί λεμονιές μέ τοὺς κατάλευκους ἀνθοὺς τήν ἀνοίξει καί μέ τοὺς ὀλόχρυσους καρπούς ἀργότερα, σάν ἀρχίσουν νά ὀριμάζουν. Πολύχρωμα λουλούδια πλημμυρίζουν τίς ἀυλές, σκαρφαλώνουν στίς πόρτες, στά παράθυρα τὰ κάγκελα καί συνθέτουν τήν εἰκόνα ἑνός ἀπέραντου ἀνθοστόλιστου κήπου. Ἀνοιχτός, ὀλοφώτιστος ὁ ὀρίζοντας πρὸς τῆ Δύση καί τὸ Νότιο φθάνει ὡς τίς κορφές τῆς Ὀρθρου καί τίς ἀκτῆς τῶν Τρικέρων. Κι' ὁ Παγασιτικός, σάν μιὰ πανώρια λίμνη, γειμίζει μέ τὰ ἀστραφτερά ἀσήμια πού σκορπᾶει ὁ λαμπερὸς ἥλιος τήν ἡμέρα καί μέ τίς ὁμορφες πορφύρες τοῦ γλυκοῦ δειλινοῦ. Ἀνατολικά καί βόρεια κατηφορίζουν οἱ δασωμένες πλαγιές τοῦ Πηλίου, στολισμένες μέ τὰ κάτασπρα σπίτια πολλῶν γειτονικῶν χωριῶν. Ἐνδεκα χιλιόμετρα ἀπὸ τὰ κάτω Λεχώνια φαίνεται σκαρφαλωμένος στήν πλαγιά τοῦ βουνοῦ ὁ Ἅγιος Λαυρέντιος. Τέσσερα καί μισό (4 1/2) χιλιόμετρα ἀπὸ τὰ Ἄνω Λεχώνια εἶναι ὁ Ἅγιος Βλάσιος ἢ Καραμπάτσι καί δέκα χιλιόμετρα ὁ Ἅγιος Γεώργιος Νηλείας. Δύο χιλιόμετρα ἀπὸ τὰ Κάτω Λεχώνια καί στὸν ἀμαξόδρομο πού πηγαίνει γιὰ τὸ Βόλο βρίσκεται τὸ γραφικὸ παραθαλάσσιο χωριὸ Ἀγριά.

I Ἐκτασι, ἔδαφος, προϊόντα.

Τὰ Κάτω Λεχώνια περιλαμβάνουν ἔκτασι 2.887 στρεμμάτων καί τὰ Ἄνω 4.000 στρέμματα. Τὸ ἔδαφος, πεδινὸ καί εὐφορο, καλύπτεται περισσότερο ἀπὸ ἀειθαλῆ δένδρα, ἐλιές καί ἐσπεριδοειδῆ καί ὀλιγώτερον ἀπὸ ἄλλα ὀπωροφόρα. Τὰ κυριώτερα προϊόντα εἶναι ἐλιές, πορτοκάλια, λεμόνια, μανδαρίνια καί φρούτα ἀπὸ ὅλα τὰ εἶδη καί ὅλες τίς ποικιλίες (μήλα, ἀχλάδια, βερύκοκα, κεράσια κ.τ.λ.). Τὸ ὑψόμετρο κυμαίνεται ἀπὸ 0 - 100 μέτρα. Τὸ κλίμα εἶναι εὐκρατο καί ἡπιο, γλυκὺ τὸ χειμῶνα, λίγο ζεστὸ τὸ καλοκαίρι. Ἡ μεγαλύτερη θερμοκρασία τὸ θέρος φθάνει τοὺς 35° Κελσίου καί ἡ χαμηλότερη τὸν χειμῶνα 14°. Παγωνιές παρατηροῦνται πολὺ ἀραιά, κάθε δέκα χρόνια περίπου καί τότε ἡ θερμοκρασία κατεβαίνει 3° κάτω τοῦ μηδενός. Βροχὲς πέφτουν περισσότερες τὸ φθινόπωρο ὡς τῆν ἀνοιξί, χιόνια πολὺ ἀραιά ἐπίσης πέφτουν χωρὶς νά ὑπερβαίνουν τὰ 0,20 τοῦ μέτρου. Ἄνεμοι συνήθως πνέουν ἀνατολικοὶ καί νότιοι καί κάποτε ἀπὸ βορρᾶ.

Ὁ πληθυσμὸς τῶν Κάτω Λεχωνίων φθάνει τὰ 1260 ἄτομα καί τῶν Ἄνω Λεχωνίων στὰ 1245. Οἱ περισσότεροι τούτων εἶναι ἐντόπιοι, ὑπάρχουν ὅμως καί πολλές οἰκογένειες πού ἤλθαν ἀπὸ ἄλλες Κοινότητες τοῦ Πηλίου, ἰδίως ἀπὸ τὰ γειτονικά χωριά καί ἀπὸ τὸ ἔτος 1920 καί ἐντεῦθεν. Ἐπίσης πολλές οἰκογένειες ἤλθαν ἀπὸ τήν ὀρεινὴ δυτικὴ Θεσσαλία ἀπὸ τήν νῆσον Εὐβοία, τίς Κυκλάδες καί τῆ Στερεὰ Ἑλλάδα. Ἡ προσέλευσις τῶν ξένων στοιχείων καί ἡ μόνιμος ἐγκατάστασις τῶν στὰ Λεχώνια μπορεῖ νά ἀποδοθῆ εἰς τήν εὐφορίαν τοῦ ἐδάφους.

III Ἱστορία τοῦ χωριοῦ.

Πότε ἀκριβῶς κτίστηκαν τὰ Λεχώνια δὲν εἶναι γνωστὸ. Πάντως στήν ἱστορία ἀναφέρονται ἀπὸ τίς ἀρχές τοῦ 13^{ου} αἰῶνα. Ἐκτείνονται ἀπὸ τὸν χεῖμαρρο Βρύχωνα ὡς τὸν ἄλλον χεῖμαρρο Κουφάλακι ἀποτελοῦσαν μίαν μικρὴ πόλι καί λέγονταν Λεχώνια καί σπανιώτερον Λεκώνια. Στὰ μισὰ τοῦ 14^{ου} αἰῶνα (1378) φαίνονται σάν ἡγεμόνες τῶν Λεχωνίων οἱ Μελισσηνοί, ἀρχοντικὴ Ἑλληνικὴ οἰκογένεια πού ἔδρασε στήν Κωνσταντινούπολι, Ἡπειρο, Στερεὰ Ἑλλάδα, Θεσσαλία καί Πελοπόννησο ἐπάνω ἀπὸ χίλια χρόνια ἀπὸ τὸν 8^{ον} ἕως τὸν 18^{ον} αἰῶνα μ.Χ. Ὁ πιό ὀνομαστὸς ἀπὸ τήν οἰκογένειαν τῶν Μελισσηνῶν τῶν Λεχωνίων ἦταν ὁ Στέφανος Μελισσηνός, ἰσχυρότατος ἡγεμὼν πού εἶχε στήν κυριότητά του τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ λεκανοπεδίου τῶν Λεχωνίων καί μεγάλες κτήσεις στήν Φωκίδα καί στοὺς Δελφούς. Στὸ τέλος τοῦ 14^{ου} αἰῶνα τὰ Λεχώνια τὰ κατέλαβον καί τὰ κατεῖχαν οἱ Ἐνετοί. Στὰ χρόνια τῆς Ἐνετοκρατίας ἐξήτησαν τήν παραχώρησιν τῶν Λεχωνίων εἰς τὸ Δουκάτον Ἀθηνῶν οἱ Ἀτσαγιόλοι, μεγάλη Ἰταλικὴ οἰκογένεια, δούκες τῶν Ἀθηνῶν. Τὴν πρότασιν τὴν ἔκαμε ὁ Ἀντώνιος Ἀτσαγιόλος Α' δούκας τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὰ ἔτη 1405 - 1435 καί κύριος τῶν Θηβῶν καί τῆς Λειβαδειᾶς.

Οἱ Ἐνετοὶ ὅμως δὲν δέχθησαν καί ἐξηκολούθησαν νά κατέχουν τὰ Λεχώνια μέχρι τὸ 1423 μ.Χ. πού τὰ κατέλαβε ὁ Τούρκος Πασᾶς Τουραχάν ἢ Τουραχάνης, στὰ χρόνια τοῦ Μουράτ τοῦ Β'. Ἀπὸ τοὺς κατοίκους ἄλλοι τότε ἐσφάγησαν, ἄλλοι ἔφυγαν καί ὄλιγοι παρέμειναν σάν δοῦλοι καί ραγιάδες τῶν Τούρκων. Στὰ χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας τὰ Λεχώνια κατοικοῦνται περισσότερο ἀπὸ Τούρκους πού δὲν ἐνδιαφέρονται καθόλου γιὰ τὴν πρόοδο, ἀλλὰ περιορίζονται εἰς τὸ νά καρποῦνται τὰ προϊόντα καί νά ζοῦν καλύτερα. Ἐτσι παρακμάζουν καί διχοτομοῦνται καί ἐκεῖ πού ἄλλοτε ἀνθίζε ἡ πόλι τῶν Λεχωνίων δὲν ἀπομένουν παρά μόνον δύο χωριά τὰ σημερινὰ Ἄνω καί Κάτω Λεχώνια. Οἱ κάτοικοι ὅμως δὲν λησμονοῦν τὴν παλιὰ δόξα τῶν Λεχωνίων καί παρά τὸν χωρισμὸν αὐτῶν ἐξακολουθοῦν νά ἔχουν μίαν Κοινότητα μέχρι τοῦ 1914, ὅποτε σύμφωνα μέ τὸν Νόμον ΔΩΖ (Περὶ Δήμων καί Κοινοτήτων) τὰ δύο χωριά ἀπετέλεσαν ξεχωριστὴ Κοινότητα τὸ καθένα. Ἡ μεγάλη Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις πού κηρύχθηκε τὸ 1821 δὲν ἄφησε ἀσυγκίνητο καί τὸ Πῆλιο. Ὁ Κυριάκος Βασδέκης πού ἔγινε μέλος τῆς Φιλικῆς Ἐταιρείας ἀπὸ τὸν Ἀνθιμο Γαζῆ καί ἦταν τρίτος ἀρχηγὸς στοῦ ἀρματολίκι Πηλίου ἐκήρυξε τὴν ἐπανάστασι στίς 7 Μαΐου 1821 καί ἀνέλαβε τὴν στρατιωτικὴ ἀρχηγία αὐτῆς. Ἀμέσως ἐστράφη κατὰ τῶν Λεχωνίων, τὰ ὁποῖα ἐπολιορκήσε καί κατόπιν φονικῆς μάχης στήν ὁποία ἔπεσαν πολλοὶ Ἕλληνες καί Τούρκοι, κατέλαβε τὰ Λεχώνια καί ἐγκατέστησε τὸ πολεμικὸ κέντρο τῶν Ἐπαναστατῶν τοῦ Πηλίου. Ἐτσι τὰ Λεχώνια, ἔστω καί γιὰ λίγο χρονικὸ διάστημα, ἔμειναν ἐλεύθερα ἐπὶ δύο χρόνια εἶδαν, μέρες δόξας καί ξανάζησε ἡ παλαιὰ αἴγλη αὐτῶν. Ἀργότερα ἔρχεται ἐναντίον τῶν ἐπαναστατῶν στήν ἀρχὴ μὲν ὁ Μαχμοῦτ Δράμαλης, Πασᾶς τῆς Λαρίσης ἀπὸ τοῦ 1820 καί γενικὸς διοικητῆς τῆς Χωροφυλακῆς τῆς Ρούμελης, ὁ ὁποῖος κατέπνιξε τὴν Ἐπανά-

στασι στο Πήλιο. Οί Έλληνες όμως επαναστάται παρέμειναν εις τὰ Λεχώνια επί ένα έτος, χωρίς νά ένοχλοϋνται από τούς Τούρκους, οί όποιοι δέν είχαν τήν δύναμιν νά έπιτεθοϋν εναντίον των. Τόν Μάϊον όμως τοϋ 1823 ό Μεχμέτ Ρεσίτ Πασάς, ό άποκαλούμενος και Κιουταχής, διοικητής των Τρικάλων από το 1821, κατεδίωξε τούς επαναστάτας των Λεχωνίων μέχρι των Τρικέρων. Ό Κυριάκος Βασδέκης, πού έπολέμησε ήρωικά, έτραυματίσθηκε βαρεία εις τὰ Τρίκερι και άναγκάστηκε νά περάσει στην Εϋβοια όπου και άπέθανε. Μετά τήν καταστολή τής Έπαναστάσεως αυτής, όσοι από τούς Έλληνες κατοίκους των Λεχωνίων έζησαν και διέφυγαν τήν σφαγήν πού έπικολούθησε, κατέφυγαν στην Άργαλαστή, τόν Μετόχι και προπαντός εις τόν Λαϋκόν. Ύστερα από δύο χρόνια, στις αρχές τοϋ 1825, μερικοί από τούς κατοίκους αυτούς των Λεχωνίων πού έξεπατρίστησαν, έρχονται κατά διαστήματα στα Λεχώνια ως πλανόδιοι έμποροι. Στο τέλος τοϋ 1825, κατόπιν έπιμονής των γυναικών των Τούρκων, επιτυγχάνουν πολλοί από αυτούς νά επανέλθουν και εγκατασταθοϋν στο χωριό τους. Άπό όλες τις παλιές οικογένειες των Λεχωνίων πρώτες επανέρχονται εις τὰ Κάτω Λεχώνια τοϋ Παπασακελλαρίου, πού είχαν πρώτα τó όνομα Σαριστάθη και τοϋ Κουρούπη. Άλλες άπ' αυτές άσχολήθηκαν με τήν άλιεία και τήν γεωργία, άλλες δέ βοηθοϋσαν τούς Τούρκους εις τās εργασίας των και ζούσαν σαν ραγιάδες αυτών. Μόλις έγινε ή άπελευθέρωσις τής Θεσσαλίας τó 1881 όλοι οί Τούρκοι έφυγαν από τὰ Λεχώνια και εγκαταστάθηκαν στη Μ. Άσία.

Παρέμεινε μόνον μία οικογένεια τοϋ Σουλεϊμάν εις τὰ Άνω Λεχώνια όπου είχε μεγάλην άκίνητον περιουσίαν, αλλά και αυτή έφυγε άργότερα εις τήν Μ. Άσίαν κατά τó έτος 1924 με τήν συνθήκη τής Λωζάνης «περί ανταλλαγής των πληθυσμών». Τότε οί κάτοικοι των Λεχωνίων και των γειτονικών χωριών, Άγ. Λαυρεντίου, Άγ. Βλασίου και Άγ. Γεωργίου ήγόρασαν κτήματα των Τούρκων, άρκετοί δέ και των κατοίκων των ξενων αυτών χωριών εγκατεστάθηκαν μονίμως εις τὰ Λεχώνια.

IV Ίστορικά μνημεία, τοπωνύμια.

Εις τó μέσον των Κάτω Λεχωνίων και Άνω Λεχωνίων κοντά στο λόφο Νεβεστίκι πολλές φορές οί κάτοικοι βρίσκουν άρχαία θεμέλια και τάφους. Στο μέρος αυτό λέγεται ότι εϋρίσκετο ή άρχαία κωμόπολις τής Θεσσαλικής Μαγνησίας τοϋ Νηλίου ή Νηλεία ή Νήλεια. Άλλοι όμως έχουν τήν γνώμην ότι ήτο ή Μεθώνη τήν όποιαν άναφέρει ό Όμηρος, ό Σκύλαξ, ό Ρήγας Φεραίος και άλλοι. Πότε άκριβώς κατεστράφη ή Νηλεία ή Μεθώνη δέν είναι άκριβώς γνωστό. Είναι όμως γεγονός ότι από τούς πιό άρχαίους χρόνους ό τόπος αυτός ήταν γνωστός σ' όλη τήν Ελλάδα και πολλές φορές άναφέρεται από τούς άρχαίους συγγραφείς.

Πιο πάνω από τὰ Άνω Λεχώνια, μέσα σε άπότομα βράχια με γκρίζες και γυμνές κορυφές, σώζονται έρειπια από πύργους και τείχη Ρωμαϊκής ή Βυζαντινής εποχής.

V Όνομασία και τοπωνύμια τοϋ χωριού.

Άναζητώντας νά βρῆ κανείς από ποϋ προήλθεν ή όνομασία τοϋ χωριού έρχεται νά πιστέψη ότι τοϋτο πρέπει νά έχη σχέση με τήν γονιμότητα, τήν καρποφορίαν και γενικά με τήν εϋφορίαν τής γεννήτρας (λεχούς) γής των Λεχωνίων. Άλλη έκδοχή είναι ότι ή όνομασία του προέκυψε από τήν λέξιν λεώνια όπως όνομάζουν οί Τούρκοι τούς Έλαιώνας τοϋ χωριού. Τρίτη έκδοχή είναι ότι, επειδή παλαιότερα τó χωριό έμαστιζέτο από έλονοσία μεγάλος αριθμός των κατοίκων άρρωστοϋσε και κάθονταν στο κρεβάτι για πολλές μέρες σαν τις λεχώνες γυναίκες. Τέλος τετάρτη έκδοχή είναι ότι έλαβεν τήν όνομασία έκ των πρώτων κατοίκων, οί όποιοι λέγεται ότι όνομάζονταν

Κάτω Λεχώνια : Τó Σχολείον

Λέχοι. Πάντως τίποτε τó βέβαιον και ιστορικά έξηκριβωμένον δέν ύπάρχει πού νά έξηγητῆ τήν προέλευσι τής όνομασίας τοϋ χωριού. Όλα τὰ άνωτέρω δέν είναι παρά έκδοχές.

Βορείως των Κάτω Λεχωνίων εϋρίσκεται ένας μικρός βραχώδης λοφίσκος σκεπασμένος με θυμάρια και άλλους θάμνους, πού από τó άρωμα πού σκορποϋν πήρε τó όνομα Μυροβίλι.

Άνατολικά τοϋ λόφου αυτού εϋρίσκεται άλλος λοφίσκος με τήν όνομασίαν Νεβεστίκι, χωρίς νά είναι γνωστό από ποϋ πήρε τήν όνομασία αυτή.

Νοτίως των Κάτω Λεχωνίων ύπάρχει τοποθεσία Κάραβος, πού πήρε τó όνομα από τὰ νερά τοϋ Βρύχωνος πού πλημμυρίζουν τó μέρος αυτό.

Νοτιοδυτικώς από τὰ Άνω Λεχώνια άλλη τοποθεσία έχει τó όνομα λωτός από τó όμώνυμο δέντρο πού φκιάνει τόν καρπό πού λέγεται Λωτός.

Νοτίως των Άνω Λεχωνίων και σε άπόστασι ενός χιλιομέτρου εϋρίσκεται ό παραθαλάσσιος συνοικισμός Πλατανίδια, επίνειν και παραθεριστικόν κέντρον, πού πήρε αυτό τó όνομα από τὰ πολλά πλατάνια πού ύπάρχουν.

VI Άσχολίες των κατοίκων.

Οί κάτοικοι άσχολοϋνται κυρίως με τήν καλλιέργειαν και τó έμπόριο τής έλιās και των φρούτων. Η καλλιέργεια γίνεται με έπιστημονικό τρόπο, τὰ δέ κτήματα αυτών είναι πρότυπα κτημάτων δια τὰ άλλα χωριά τοϋ Πηλίου. Βλέπει κανείς παντοϋ γύρω του περιβόλια περιφραγμένα και φυτεμένα με όπωροφόρα δένδρα, όλα σε κανονικές σειρές. Έλαιώνας με τις έλιές καθαρισμένες, κλαδεμένες, περιποιημένες με ξεχωριστή φροντίδα. Πολύ λίγο άσχολοϋνται με τήν κτηνοτροφία, γιατί δέν ύπάρχουν βοσκοτόπια. Στα παλαιότερα χρόνια έτρεφαν και μεταξοσκώληκες. Έργοστάσιον έπεξεργασίας του βρίσκεται μέχρι σήμερα. Επίδοσις στα γράμματα, τις τέχνες και τις επιστήμες δέν παρατηρείται, ούτε άτομα πού νά διέπρεπαν σ' αυτές άναφέρονται. Η γονιμότης τοϋ έδάφους ή όποία παρέχει τὰ μέσα τὰ υλικά τής ζωής δέν δημιούργησε σ' αυτούς τήν άνάγκη νά τραποϋν σ' άλλους τομείς τής άνθρωπίνης δραστηριότητος.

VII Ήθη και έθιμα.

Τὰ πανηγύρια και όνομαστικές γιορτές, τ' άρραβωνιάσματα και οί γάμοι, οί γεννήσεις και τὰ βαφτίσια ήταν και είναι μέχρι σήμερα οί πιό χαρούμενες εκδηλώσεις τής ζωής των κατοίκων. Παίρνουν όσιν πανηγυρικών τελετών και συνοδεϋονται από ένα σωρό τύπους, συνήθειες, ήθη και έθιμα.

Τ' άρραβωνιάσματα, ό πρώτος εϋτυχισμένος σταθμός στη ζωή των νέων. Άπαραίτητος ό προξενητής

πού γινόταν τόσο συμπαθής και στις δύο οικογένειες ώπου να τελειώσει το συνοικέσιο. Αυτός θα μεσολαβούσε για να μεταβιβάσει την επιθυμία του γαμβρού γύρω από την προίκα και άλλα ζητήματα. Κι' όταν οι διαπραγματεύσεις κατέληγαν σε συμφωνία των συγγενών και του παπᾶ, θα γινόταν οί επίσημες ἀρραβῶνες. Στο διάστημα πού μεσολαβούσε ως τὸ γάμο ἢ παρέα τοῦ γαμβροῦ καὶ τῆς νύφης ἦταν ἀπηγορευμένη.

Ὁ Γάμος. Τὸ πιὸ χαρμόσυνο γεγονός πού σκορπούσε στις ψυχές μελλονύμφων καὶ πεθερικῶν ἀνείπωτη χαρὰ καὶ εὐτυχία. Ἡ αὐστηρότης τῶν ἡθῶν καὶ ἡ ἀγνοία ἀπὸ τοὺς νέους τῆς ὑποσχόμενης εὐτυχίας προσέδιδε στὸ γάμο ξεχωριστὴ αἴγλη. Ἦταν ἡ στιγμή πού θὰ πραγματοποιούνταν τὸ ὄραιότερο νεανικό ὄνειρο. Δύο ἐβδομάδες νωρίτερα ἀπὸ τὸ γάμο στὸ σπίτι τῆς νύφης μαζεύονταν οἱ φίλες καὶ ἔκοβαν τὸ νυφικό φόρεμα. Μιὰ ἐβδομάδα πρὶν ἀπὸ τὸ γάμο ἀρχίζανε οἱ προετοιμασίες του καὶ ἀπὸ τίς δύο οικογένειες. Τὴν Τετάρτη ἐτοίμαζαν τὰ λεγόμενα προζύμια καὶ ἔκαναν μιὰ κολουρά στοῦ γαμβροῦ τὸ σπίτι. Τὴν Πέμπτη ἔφκιαναν τὸν μακλαβᾶ, τὸν ἔψηναν καὶ τὸν ἔκοβαν κομμάτια. Στὴ μέση ἔκοβαν ἓνα μεγάλο κομμάτι πού τὸ ἔλεγαν πεντάλφα. Στὸ σπίτι τῆς νύφης ἀπὸ τὴν Τετάρτη γέμιζαν τὰ μαξιλάρια τῆς προίκας, τὴν Πέμπτη ὁ γαμβρὸς μὲ τοὺς μπράτιμους ἔπαιρνε μιὰ γαράφα μὲ τσίπουρο καὶ πήγαινε νὰ καλέσει τὸ νουνό. Μετὰ γυρίζανε στὸ σπίτι τῆς νύφης ὅπου μαζευόταν οἱ γειτόνισσες καὶ ἔκαναν τὰ ἀλευρώματα. Βάζανε τὴν νύφη καὶ κοσκίνιζε τὸ ἀλεύρι καὶ μετὰ ἀλευρώνανε τὸν γαμβρὸ καὶ τὴν νύφη κι' ἀρχιζε τὸ γλέντι. Τὴν Κυριακὴ ἔφτιαχναν ἓνα στεφάνι μὲ λουλούδια, ἔβαζαν ἐπάνω τὸ ταψὶ μὲ τὰ γλυκὰ καὶ ξεκινούσαν ὁ γαμβρὸς, ὁ κουμπάρος καὶ οἱ καλεσμένοι νὰ πάνε νὰ πάρουν τὴ νύφη. Μετὰ τὴ στέψη γυρνοῦσαν στὸ σπίτι τοῦ γαμβροῦ ὅπου γινόταν γλέντι ὡς τὸ πρωί. Πρὶν νὰ μπῆ στὸ καινούργιο τῆς σπίτι ἡ νύφη ἔπρεπε νὰ πατήση ἐπάνω στὸ κλειδὶ τῆς εἰσόδου πού τὸ ἔβαζαν στὸ κατώφλι. Τὴ Δευτέρα τὸ πρωὶ ἔβαζαν τὴ νύφη νὰ σκουπίσει, ὅταν σκούπιζε παίρναν τὰ σκουπίδια καὶ τὰ σκόρπιζαν πάλι στὸ πάτωμα. Στὴ σκούπα τότε τῆς βάζανε καὶ φλωριά. Μετὰ παίρνανε τὴν νύφη μὲ τὰ ὄργανα καὶ τοὺς συμπεθέρους καὶ πήγαιναν στὴ βρύση νὰ πάρουν νερό, ὅπου καὶ ἔσπαζαν τὸ κανάτι. Μετὰ γύριζαν στὸ σπίτι κι' ἔβαζαν τὴ νύφη νὰ φτιάξει φαγητὸ καὶ νὰ ὑπηρετήσει ὅλο τὸ συμπεθεριό. Ἔτσι τελείωνε ὁ γάμος. Σήμερα οἱ γάμοι γίνονται ὅπως καὶ εἰς τὰς πόλεις. Ἡ στέψη γίνεται στὴν ἐκκλησία καὶ οἱ νεόνυμφοι ἄλλοι, μὲν φεύγουν γιὰ τὸ ταξεῖδι τοῦ γάμου, ἄλλοι γυ-

ρίζουν στὸ σπίτι ὅπου γλεντοῦν μὲ τοὺς συγγενεῖς τῶν μέχρι τὸ πρωί. Οἱ στενοὶ συγγενεῖς καὶ φίλοι τῆς νύφης καὶ τοῦ γαμβροῦ ἄλλοτε καὶ τώρα πρὸ τοῦ γάμου τοὺς προσφέρουν διάφορα χρήσιμα δῶρα γιὰ τὸ καινούργιο νοικοκυριό τους.

Τραγοῦδι τοῦ γάμου.

Ἄποψε, μανοῦλα μου,
Ἄποψε πού κοιμόμουνα
ὄνειρεύόμουνα,
σὲ ψηλόνε πύργο ἀνέβαινα
σὲ περιβόλι ἔμπαινα,
καὶ δυό, λέει, μανοῦλα μου,
καὶ δυό ποτάμια μὲ νερό,
κρασί γιὰ τὸ συμπεθεριό.
Ὁ πύργος εἶναι ὁ ἄντρας μου,
τὸ περιβόλι ὁ γάμος μου
καὶ δυό ποτάμια μὲ νερό
τὰ δάκρυα πού θὰ χύσω ἐγώ.

Γέννησι. Δύο ἢ τρεῖς μέρες μετὰ τὴ γέννησι τοῦ βρέφους γίνονται τὰ λεγόμενα κολουπίδια. Ἔρχονται στὸ σπίτι τῆς μητέρας τοῦ παιδιοῦ ἢ νουνᾶ καὶ ἡ μαμή, οἱ γιαγιάδες τοῦ μωροῦ καὶ τὸ πλένον καὶ τὸ ἀλείφουν μὲ λάδι. Τὰ ἀγόρια τὰ περιμένουν νὰ γεννηθοῦν μὲ πιὸ μεγάλη χαρὰ. Καὶ δῶ ὅπως καὶ στὸ γάμο τώρα καὶ στά παλιά, προσέφεραν στὸ νεογέννητο διάφορα δῶρα καὶ τὸ ἀσημώνουν μὲ λεπτά.

Νανουρίσματα.

Νάνι νάνι, κι' ὅπου τὸ πονεῖ νὰ γιάνη
Ἐλα, ὕπνε, ὕπνωσέ το καὶ γλυκὰ ἀποκοίμησέ το,
Νὰ κοιμᾶται νὰ μερώνη, νὰ ξυπνᾶ νὰ μεγαλώνη,
Νὰ κοιμᾶται σὰν τ' ἀρνάκι, νὰ ξυπνᾶ σὰν κατσικάκι

Νάνι, νάνι, νάνι, νάνι,
Νὰ κοιμᾶται νὰ μερώνη,
Νὰ ξυπνᾶ νὰ μεγαλώνη,
Κοιμήσου, ἀγόρι μου (ἢ μπεμπέκα μου),
κοιμήσου καὶ ἡ Παναγιά μαζί σου.

Νάνι, νάνι,
Τὸ μικρὸ θέλει σεργιάνι,
Κοιμήσου, μπέμπη μου, κοιμήσου
Κι' ἐγὼ τὴν κούνια σου κουνῶ
γλυκὰ νὰ σὲ κοιμήσω.

Κάτω Λεχώνια : Τὰ Γραφεῖα τῆς Κοινότητος

Νάνι, νάνι, νάνι,
κι' όπου τὸ πονεῖ νὰ γιάνη.
Νάνι, νάνι τὸ καῦμένο,
τὸ μικρὸ τὸ χαϊδεμένο,
ὡσπου νᾶρθη ἢ μάνα του
ἀπ' τ' ἀμπέλι
κι' ὁ μπαμπᾶς του ἀπ' τὸ χωράφι
νὰ τοῦ φέρη κάτι κάτι,
τοῦ λαγοῦ τὸ ποδαράκι.

Βαφτίσια

Στὰ βαφτίσια ὁ νουνὸς προσφέρει δῶρο στὸ νεογέννητο πλήρες μικρὸ κουστουμάκι καὶ μοιράζει στοὺς παρευρεθέντας ἀναμνηστικά σταυρουδάκια ἢ λεπτά.

Οἱ μικροὶ ἀμέσως μὲ τὴν ἐκφώνησιν τοῦ ὀνόματος τοῦ μικροῦ τρέχουν νὰ τὸ ἀναγγείλουν στοὺς γονεῖς, οἱ ὅποιοι τοὺς δίδουν τὰ λεγόμενα σχαρίκια (χρήματα).

Γιορτές.

Ἔστρωναν κάτω ψάθες καὶ γύρω γύρω μαξιλάρια. Στὴ μέση ἔβαζαν ἓνα ταψὶ ὅπου εἶχαν σῦκα, καρῦδια κ.λ.π. Ὁ νοικοκύρης ποὺ γιόρταζε γυρνοῦσε μὲ τὸ παγούρι γεμᾶτο τσίπουρο καὶ κερνοῦσε τοὺς ἐπισκέπτες, οἱ ὅποιοι τὸν εὐχόνταν γιὰ τὴν γιορτὴ του. Σήμερα προσφέρονται εἰς τοὺς ἐπισκέπτες γλυκὰ ταψιοῦ καὶ ποτά, ὁ ἑορτάζων δὲ δέχεται δῶρα ἀπὸ τοὺς πιὸ στενοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους.

Κηδεῖες.

Ἡ θλιβερά εἶδησι τοῦ θανάτου ἄλλοτε καὶ τώρα ἀκόμη γνωστοποιεῖται σ' ὄλο τὸ χωριὸ μὲ πένθιμες κωδωνοκρουσίες. Ὑστερα ἀπὸ τὸ ἀλλαγμὰ τοῦ νεκροῦ, γυναῖκες καθότανε καὶ τὸν μοιρολογοῦσαν. Φέρετρο δὲν ἔφκιαναν τὰ πολὺ παλιὰ χρόνια, εἶχε στὴν ἐκκλησία ἓνα ξυλοκρέβατο. Ἐπάνω σ' αὐτὸ ἔβαζαν τὸ νεκρὸ τυλιγμένο μὲ σεντόνι καὶ πῆγαιναν καὶ τὸν ἔθαβαν. Τὸ ξυλοκρέβατο τὸ γύριζαν στὴν ἐκκλησία γιὰ νὰ χρησιμοποιηθῇ σ' ἄλλη περίπτωση. Μετὰ τὴν κηδεῖα γύριζαν στὸ σπίτι ὅπου παρέθεταν στοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους φαγητὸ φασόλια ἢ ρύζι.

Μετὰ τριήμερον βράζουν σιτάρι καὶ πηγαίνουν στὴν ἐκκλησία γιὰ νὰ διαβάσῃ ὁ παπᾶς γιὰ τὴν ἀνάπαυσι τῆς ψυχῆς τοῦ νεκροῦ. Τὸ ἴδιο καὶ στὶς ἑννέα μέρες καὶ στὶς σαράντα. Στὰ τρία χρόνια ξεθάβουν τὸ νεκρὸ καὶ ἐναποθέτουν τὰ ὀστά του στὸ κοιμητήρι.

Παροιμίες.

Κάθε τόπος καὶ ζακόνι κάθε μαχαλᾶς καὶ τάξι.

Λέγεται σὲ περιπτώσεις ποὺ παρατηρεῖται διαφορὰ ἐθίμων.

Οἱ ἀκαμάτες καὶ οἱ τρελὲς

Ἔχουν τὶς τύχες τὶς καλὲς.

Λέγεται ὅταν ἡ τύχη εὐνοῖ τὶς ἀνοικοκύρευτες γυναῖκες.

Ὁ λύκος μὲ μηνύματα ποτὲ ἄρνι δὲν τρώει

Λέγεται γι' αὐτοὺς ποὺ περιμένουν νὰ τοὺς τελειώσουν ἄλλοι τὶς δουλειές τους.

Ὅταν ρωτᾶς δὲν χάνεις.

Καινούργιο εἶναι τὸ κόσκινο, ψηλὰ θὰ τὸ κρεμάμε. Τὴ λένε γιὰ τὸ ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον σὲ καινούργια πρόσωπα ἢ πράγματα.

Ἀπ' ὅλα τὰ μυρωδικὰ κάλλιο μυρίζει ἢ μάνα.

Φύλαξε τὸ φίδι τὸ χειμῶνα, νὰ σὲ φάῃ τὸ καλοκαίρι.

Λέγεται γιὰ τοὺς εὐεργετηθέντες οἱ ὅποιοι δείχνουν ἀχαριστίαν.

Γάτα ποὺ κοιμάται ποντικούς δὲν πιάνει.

Ὅποιος λυπάται τὸ φτωχὸ θὰ τὸ βρῇ ἀπ' τὸ Θεό.

Ὅποιος κάνει τὸ σταυρὸ του, ἔχει ὄπλο στὸ πλευρὸ του.

Αἰνίγματα

Τριχιὲς ἀπλώνουν, κουβάρια μαζεῦουν (κολοκυθιά).

Χιλιότρυπος, χιλιόκομπος, χιλιόκομποδεμένος, χίλια νὰ πῆς δὲν τὸ πετυχαίνεις (τὸ δίχτυ).

ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΘΕΣΣΑΛΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΓΙΩΤΑΚΟΥ

Δημοδιδασκάλου

Ὁ λοχίας Λάϊος (1878)

(τῆς τάβλας)

Κορίτσια Σοφαδίτικα, — Λάϊο λοχία μ',
γυναῖκες ἀπ' τὸ Μοσχολούρι,
φέτου νὰ μὴν ἀλλάξιτε.

Φέτου νὰ μὴν ἀλλάξιτε, Λάϊο λοχία μ',
φέτους τὸ καλοκαίρι.

Τὸν Λάϊο μᾶς τὸν βάρεσαν, Λάϊο λοχία μ'
στὸν Πύργο-Ματαράγκα.

Κι ὅσα χωριά κι ἂν τῷμαθαν, Λάϊο λοχία μ',
ὅλα τὰ κακοφάνη, Λάϊο λοχία μ'
γιὰ τὸ κακὸ ποὺ ἔγινε

Ἐνας λεβέντης χόρευε

(τῆς τάβλας)

Ἐνας λεβέντης χόρευε σὲ μαραμῆνια ἀλώνια
κι ἡ κόρη ποὺ τὸν ἀγαπᾶ, κι ἡ κόρη ποὺ τὸν θέλει
καὶ μὲ τὸ μάτι τὸν κοιτᾶ καὶ μὲ τὰ χεῖλ' τὸν λέγει:
«Ποῦσαν ἔψες, λεβέντη μου, παραπροψὲς τὸ βράδυ;
— Ἐψὲς ἤμουν στὴ μάνα μου, προψὲς στὴν ἀδερφή μου
κι ἀπόψε, μαυρομάτα μου, θάρθῶ στὴν ἀγκαλιά σου».

Τὸ ἀγαποβότανο

Τ' ἀκοῦτε σεῖς, κι ἀμὰν ἀμὰν,
τ' ἀκοῦτε σεῖς οἱ ὁμορφες καὶ σεῖς οἱ μαυρομάτες,
Σαρακατσιανοῖπούλα.
Τοῦ Μάη κρασί, κι ἀμὰν ἀμὰν,
τοῦ Μάη κρασί μὴν πίνετε κι ὄξω μὴν κοιμηθῆτε,
Σαρακατσιανοῖπούλα.
Τρελὰ—λέει μαρῆ, τρελλάθησαν τρία παιδιὰ
καὶ περπατοῦν τὶς νύχτες,
Σαρακατσιανοῖπούλα.
Σέρνουν ψωμί, κι ἀμὰν ἀμὰν,
σέρνουν ψωμί γιὰ τὰ σκυλιά, κρέας γιὰ τὰ λιοντάρια
Σαρακατσιανοῖπούλα.
Σέρνουν κι ἀγά—κι ἀμὰν ἀμὰν,
σέρνουν κι ἀγαποβότανα γιὰ τ' ὁμορφα κορίτσια,
Σαρακατσιανοῖπούλα.

Ἡ μπάρμπας μ' ἢ κουντοθόδωρος μὲς τ' ἄχυρα κυλιέται
(τὸ αὐγὸ).

Πίσω ἀπὸ τὸ σπίτι μου, κρυφὸς γάμος γίνεται (μυρμήγκια),

Ἄν τὸ λύσω κάθετα, ἂν τὸ δέσω φεύγει (παπούτσι),

Ἄψυχο ψυχή δὲν ἔχει καὶ ψυχὲς παίρνει καὶ φεύγει (καράβι, αὐτοκίνητο κ.λ.π.)

Κίτρινο καὶ πράσινο βαστᾶ ὄλους τοὺς μῆνες.

Ἔχω ἓνα πραγματάκι ποὺ ἂν φάῃ ξύλο θρέφεται κι' ἂν
πιτῆ νερὸ ψοφάει (φωτιά).

Ἐνδυμασίαι

Οἱ ἄνδρες φοροῦσαν φουφοῦλες καὶ στὸ κεφάλι φέσι. Τὰ φορέματα τῶν γυναικῶν ἦταν πολὺ μακρὰ, στὴ μέση φοροῦσαν ποδιές κεντημένες καὶ στὸ κεφάλι τσεμπέρι.